

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XXII

Rédacteur

NIKOLA TASIC

Membre correspondant de l'Académie Serbe des Sciences et des Arts
Directeur de l'Institut des Etudes balkaniques

Secrétaire

ALEKSANDAR PALAVESTRA

Chercheur-assistant de l'Institut
des Etudes balkaniques

Membres de la Rédaction

De Yougoslavie: MILUTIN GARASANIN, ALOJZ BENAC,
RADOVAN SAMARDZIC, MILKA IVIC, CEDOMIR POPOV,
DRAGOSLAV ANTONIJEVIC, VESELIN ĐURETIC,
MIODRAG STOJANOVIC

De l'étranger: ANTHONY EMIL TACHIAOS (Thessalonique),
DIMITRIJE ĐORĐEVIC (Santa Barbara — Californie),
ALEKSANDAR FOL (Sofia), NIKOLAJ TOLSTOJ (Moscou)

BELGRADE

1991

постоје читаве неистражене власти међусобних утицаја, аутор истиче важност културног прожимања Срба и Грка означавајући га чак као културну симбиозу, која је утицала на стварање духовног профила српског народа у XVIII веку.

Желећи да компаративно сагледа грчко и српско просветитељство (*Greek and Serbian enlightenment: a comparative approach*), Ели Скопетеа је најпре покушала да осветли различите конотације одреднице „Балкан“ у новијој историји да би тиме не само показала сву сложеност задатка који је себи поставила, него и нагласила директ-

обни однос ове одреднице са одредницом „балканска просвећеност“. Посматрајући Балкан као коегзистенциони простор у којем је тешко извојити појединачне феномене и одредити им границе (чест је случај да је један интелектуалац учествовао у више националних покрета), аутор ипак издаваја грчко просветитељство и грчку револуцију, с једне стране, и српско просветитељство и српску револуцију, с друге стране, као два паралелна и међусобно независна комплекса између којих успешно тражи сличности и разлике.

Мирослав Вукелић

ЈУГОСЛОВЕНИ И РУСИЈА

Документи из архива М. Ф. Рајевског, 40—80 године XIX века, Том II, Књига 1, Београд 1989, 375.

Прикупљање и припремање архивске грађе за објављивање је тежак и мукотрпан посао. Међутим, корист је огромна јер грађа објављивањем постаје доступна најширем кругу свих оних који проучавају историју или се интересују за одређени период и личности. Оваког тешког а корисног рада су се прихватили Историјски институт из Београда и Институт за славистику и балканологију Академије наука СССР из Москве и приредили други том грађе из Архива Михаила Фјодоровича Рајевског.

Од 1842. до 1844. године М. Ф. Рајевски (1811—1884) је био свештеник руске амбасаде у Бечу. Током тог дугог периода он је имао прилике да се упозна и дописује са великим бројем словенских политичара, књижевника, научника, државника, сељака, трговаца, чиновника... Међу њима је био приличан број посленика или обичних људи из југословенских области Хабзбуршке и Османске Империје. Међутим, у овом Зборнику нису прикупљена само њи-

хова писма М. Ф. Рајевском већ и писма извесног броја Руса који су се дописивали са Рајевским и при томе писали о приликама у југословенским земљама. Редакција Зборника је поделила југословенске кореспонденте М. Ф. Рајевског на четири групе. Прву чине „национални, друштвени и културни јавни радници и научници“ (М. Бан, В. Богишић, С. Верковић, Б. Даничић, В. Карачић, Ф. Рачки, К. Станковић ита.) а другу „представници свештенства“ (архимандрити Ковачевић и Памучина, митрополит Иларион ита.). „Политички и јавни радници“ (кнез Данило, његова супруга Даринка, Петар II Петровић Његош и И. Гарашанин) су у трећој групи а у четвртој су „учитељи и професори гимназија“ (Н. Вукићевић, А. Вукомановић, Ј. Подградски ита.). Писма се не односе на међудржавне контакте. Само се у неколиким писмима коментарису могуће политичке промене на Балкану. Мада су писма често личне природе у њима се, ипак,

налази низ интересантних појединости које документима дају посебан значај. Садржина писама је веома различита: од коментара појединих политичких проблема и извештаја о стању о појединим областима, преко молби за помоћ црквама, путописних информација и договора за Свруску етнографску изложбу, до молби за професорска места и стипендије у Русији.

Сва триста тридесет и три писма су сређена по азбучном реду презимена кореспондената. Ако је било више писама једног аутора писма су, наравно, поређана хронолошким редом. Већина писама је пропраћена неопходним и корисним коментарима. Вредност овог Зборника увећавају регистар личних имена и регистар географских појмова.

Љубодраг П. Ристић

ЗБОРНИК ЗА ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ МАТИЦЕ СРПСКЕ 24, Нови Сад 1988.

По свој прилици финансијске недаће чине да и овај угледни часопис, један од ретких специјализованих за историју уметности, излази са приличним закашњењем. Матичин Зборник за 1988. годину доноси, између осталог, рад Светлане Томековић *Les cycles hagiographiques de Saint Angelo in Formis: recherches de leurs modèles*. Реч је о анализи два кратка хагиографска циклуса посвећена св. Пантелејмону (крај XI века), односно сусрету св. Антонија и св. Павла Тивејског (крај XII века). Занимљивост рада са балканолошког становишта сачувана је у чињеници да се њиме употпуњује слика о зрачењу византијске уметности, потврђеном у другој половини XI века у сликарству Монте Касина и Рима. Аутор долази до закључка да је у овом случају реч о снажном византијском утицају који се, у том погледу, може упоредити са оним у венецијанском Светом Марку те целинама у Монреалеу.

Значајан прилог познавању националне културе чини блок од шеснаест радова посвећен манастиру Грегетегу. Већи број текстова је интересантан утолико што нуди обиле фактографског материјала о историјату манастира, његовим настојатељима и разним видовима културног и уметнич-

ког рада који се одвијао под покровитељством и уз подстицај гретешких поглавара. Међутим, издавају се рад Војислава Матића, истрајног проучаваоца фрушкогорских манастира, под насловом *Архитектура манастира Грегетега*. У питању је исцрпан историјат грађе манастирских зграда и цркве, реконструисан на основу досад откривених докумената и описа. Он се односи на, по свему судећи, првобитну стару цркву, на касније подигнуту барокну цркву са звоником и капелом (Друга половина XVIII века) и на њен данашњи изглед који је резултат многих преправки и адаптација. Посебну вредност чини богат илустративни прилог — цртежи основе, пресека, елевације, зидане олтарске преграде. Други занимљив прилог доноси рад Миодрага Јовановића „*Болетика*“ у *Грегетегу* којим се разјашњава податак да је за обнову цркве ангажован Херман Боле, познат по својим електричним, неоготичким захватима на загребачкој катедрали. Тумачећи овакав избор вероватном заузетошћу архитекте Владимира Николића који у том тренутку руководи грађитељским подухватима у Сремским Карловцима, аутор, ипак, сматра да „*болетика*“ није дотагла само Грегетег, већ је испуњавала естетику и умет-